

Občasnik ZVKDS

Reševanje umetnine slikarja Maksa Kavčiča - zgrafito iz nekdanje Strojne tovarne v Trbovljah

Besedilo pripravila mag. Jelka Kuret, oddelek za stensko slikarstvo in mozaike na Restavratorskem centru, ZVKDS.

Leta 2019 je bil izveden interventni poseg snemanja zgrafita slikarja Maksa Kavčiča iz leta 1953, ki mu je zaradi rušenja bivše Strojne tovarne Trbovlje grozilo uničenje, v letu pa 2022 je bila umetnina prezentirana na novem nosilcu v avli Delavskega doma Trbovlje.

Obnovljena zgrafita, foto: arhiv ZVKDS.

Strojna tovarna Trbovlje, za katero je bila naročena stenska slika pri uglednem slikarju Maksu Kavčiču iz Maribora, se je sredi 50. let prejšnjega stoletja raztezala na 28 tisoč kvadratnih metrov, s čimer je bila največja tovarna rudarskih strojev na Balkanu. Poslikava je izdelana v zgrafito tehniki oziroma mešani tehniki, saj je del ometa poslikan. Predstavlja pomemben del slovenske moderne v likovni umetnosti; ikonografsko povečuje delavski razred Trbovelj in lokalnega industrijskega okolja Zasavja, kjer je nastala. Prikazuje štiri delavce z orodjem pri delu, obdane s stroji in arhitekturo tovarniških zgradb ter dimnikov v ozadju. Poslikava je zavzemala celotno steno enega od prostorov v prvem nadstropju upravnega dela stavbe in je skupaj s preklado merila 610 x 291 cm.

V času intervencije so rušitvena dela že potekala, vendar so jih za izvedbo odstranitve in ohranitve umetnine začasno ustavili. Na podlagi poskusov so bili določeni ustrezni materiali in metodologija za utrjevanje in snemanje. Zgrafito je bil pred snemanjem razrezan na šest delov tako, da so bile figure čim manj poškodovane. Zgornjega dela poslikave, ki je bil izveden na armiranobetonsko preklado, pa v času ki je bil na voljo, ni bilo mogoče sneti. Med snemanjem je posamezne fragmente ščitila lesena mrežna konstrukcija, ki je bila posebej prilagojena vsakemu od šestih fragmentov. Po snetju so bili ti shranjeni v lesenih zabojih ter prepeljani v depo Zasavskega muzeja Trbovlje.

Pred začetkom del, foto arhiv ZVKDS.

V letu 2022 so bili izvedeni konservatorsko-restavratorski postopki za prezentacijo umetnine na novem nosilcu. Omet zgrafita na hrbtišču je bil različno debel, zato je bilo pred izdelavo armature celotno hrbtišče enakomerno zravnano in stanjšano, s čimer se je zmanjšala teža fragmentov. Za vsak fragment je bila po meri izdelana jeklena konstrukcija, na katero so bili kasneje

pritrjeni posebno lahke plošče. Jeklena konstrukcija je bila sicer res trdna, vendar izjemno težka. Posamezna plošča, je tako skupaj z jekleno konstrukcijo tehtala približno 170 kg, skupaj z zgrafitom pa kar 250 kg. Zaradi velike teže so bili nadaljnji postopki precej bolj zahtevni in so morali biti res dobro premišljeni. Še nikoli doslej se namreč ni lepilo tako težkih fragmentov, kar je zahtevalo razširjeno in fizično močno ekipo, delo pa je moralo potekati usklajeno, premišljeno in dobro načrtovano. Paziti je bilo treba na dovolj debel nanos lepila, na višino stikov med fragmenti, na pravilno nadaljevanje motiva pri stikih ipd. Kitanje stikov, retuširanje in rekonstrukcija poslikave na zgornjem delu, ki v letu 2019 ni bila sneta in je bila skupaj s stavbo porušena, je bilo izvedeno v Delavskem domu.

Utrjevanje poslikave, foto arhiv ZVKDS.

Montaža zaščitne konstrukcije, foto arhiv ZVKDS.

Odstranjevanje opečnatega nosilca, foto arhiv ZVKDS.

Odstranjevanje fragmenta, foto arhiv ZVKDS.

Odstranjevanje zaščite z lica, foto arhiv ZVKDS.

Lepljenje fragmenta na nov nosilec, foto arhiv ZVKDS.

Montaža zgrafita, foto arhiv ZVKDS.

Med rekonstrukcijo zgornjega dela, foto arhiv ZVKDS.

Projekt je leta 2023 prejel priznanje Mirka Šubicaza vodenje zahtevnega konservatorsko-restavratorskega posega.

Seznam strokovnih sodelavcev, sodelujočih na projektu:

Vodje projekta v letu 2019: mag. Martina Lesar Kikelj, dr. Ajda Mladenovič, mag. Anita Kavčič Klančar

Vodji projekta v letu 2022: mag. Jelka Kuret, Vlasta Čobal Sedmak

Sodelavci v letu 2019: Marko Briesenhorn, Tine Benedik, Rado Zoubek, Jasna Radšel, Aleksander Šiles, Benjamin Korošec, Dalia Bone, Katja Guček, Anka Batič, Anja Urbanc, Janez Novak, DFG Consulting d.o.o., Miha Bučar

Sodelavci v letu 2022: Maja Ivanišin, Anka Batič, Nastja Nylaander, Robert Kuret, Igor Brozovič, Marko Briesenhorn, Mira Strnad, Janez Novak, Benjamin Korošec, Metka Kavčič, Barbara Kogoj, Petra Benedik, Anja Novak, Toni Možič in Jože Bricl, Boštjan Pušnik, Miha Bučar

Odgovorna konservatorica: Urška Todosovska-Šmajdek

Pred, med in po posegih, foto arhiv ZVKDS.

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Služba za odnose z javnostmi

[Unsubscribe](#)

